

Vinko Žnidaršič*

Stefan Milisavljević**

ANALIZA OSOBINA SUBJEKATA KRIVIČNIH DELA PROTIV VOJSKE SRBIJE ODREĐENIH KRIVIČNIM ZAKONIKOM***

Apstrakt. Način na koji Krivični zakonik Republike Srbije prepoznaje učinioce dela protiv Vojske Srbije, iako je jezički sličan načinu na koji se određuju odnosi u Vojsci Srbije i Ministarstvu odbrane, u svojoj biti sadrži značajne razlike u odnosu na način na koji su oni definisani u Zakonu o Vojsci Srbije. Ovlašćenim licima koja vode krivične postupke to može predstavljati problem jer uglavnom nedovoljno poznaju organizaciju Vojske Srbije i ne snalaze se u njenim mnogobrojnim propisima. Zbog toga je problem pravnog određenja lica koje Krivični zakonik određuje kao učinioce krivičnih dela istražen metodom analize sadržaja i poređenjem propisa i šire naučne literature.

Krivičnim zakonikom Republike Srbije kao učinioци krivičnih dela protiv Vojske Srbije određeni su: *vojno lice, vojni starešina, potčinjeni, službeno lice koje vrši službu na granici, rukovalac skladišta, građanin Srbije, komandant ratnog broda, član posade ratnog broda i član posade vojnog vazduhoplova*. Daljom analizom sadržaja propisa Vojske Srbije, lica kao što su *potčinjeni, rukovalac skladišta, građanin Srbije i član posade vojnog vazduhoplova* jasno su određena u svim uporednim zakonima i propisima. Manja terminološka odstupanja nastaju u određenju pojma *vojnih lica*, dok su neki drugi subjekti bitno drugačije određeni pomenutim propisima (na primer, *vojni starešina*, koji je u stvari lice čija je funkcionalna dužnost *starešine; službena lica koja vrše službu na granici* koja ne mogu izvršiti krivična dela protiv Vojske Srbije jer ta kategorija lica od 2007. godine podleže pod nadležnost Ministarstva

* Vojna akademija Univerziteta odbrane u Beogradu, vinko.znidarsic@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1449-0448>

** Sektor za ljudske resurse Ministarstva odbrane, stefan.milisavljevic91@gmail.com.

*** Naučni rad je rezultat istraživanja u naučnoistraživačkom projektu koji je finansiralo Ministarstvo odbrane Republike Srbije *Model upravljanja razvojem sposobnosti sistema odbrane*, pod brojem: VA-DH/1/22-24. Ovog rada ne bi bilo na u njegovom stvaranju nije učestvovala i Tanja Mladenović iz Vojne akademije Univerziteta odbrane u Beogradu. Njena stručnost, posvećenost, trud i angažovanje u istraživanju bili su od suštinskog značaja, a njene ideje i perspektive obogatile su pristup temi na način koji je doprineo boljem razumevanju i analizi.

unutrašnjih poslova ili *komandant ratnog broda* i *član posade ratnog broda*, koji se mogu nalaziti samo na *vojnom brodu*).

Ključne reči: Krivični zakonik, krivično delo protiv Vojske Srbije, vojna lica, vojni starešina, potčinjeni

1. UVOD

Prilikom pokretanja pretkrivičnih ili krivičnih postupaka ovlašćena lica nailaze na brojne probleme, a jedan od njih je da određenim nazivom imenuju lica za koja imaju neki od oblika sumnje da su učinioci krivičnih dela protiv Vojske Srbije (u daljem tekstu: VS). Lica koja čine ta krivična dela uglavnom se nalaze u brojnoj državnoj organizaciji koja se zove VS. Ona ima posebne zakone, pravila i propise, kojima se regulišu život i rad njenih pripadnika. Posebnost pravnih akata donetih od ministra odbrane ili nadležnih lica Ministarstva odbrane i VS, njihove stalne izmene i brojnost u odnosu na ostale državne organe čine da se ovlašćena lica koja ne rade u tom sistemu ne snalaze jer upoznavanje sa tom materijom traži vreme i druge resurse. Oblast propisivanja vojnih krivičnih dela u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije tek treba da se usklađuje sa evropskim standardima u odnosu na promene u organizaciji i položaju VS.

Javni tužioci, kao ovlašćena lica za vođenje istraga i podizanje optužnica, mahom su „civilni“ i uglavnom nemaju iskustvo koje bi ih pripremio da prepoznaju i razlikuju sve kategorije lica koje postoje u VS. To nije pravilo jer se i licima koja rade u VS dešava da ne znaju da razlikuju pojedine kategorije lica. Na primer, česta je pojava da se oficir izjednačava sa starešinom, čije određenje je predstavljeno u potpoglavlju 2.2 kao rezultat sprovedenog istraživanja.

Ako postoji verovatnoća da tužioci, sudije i pravobranioci nisu sigurni kako da odrede lica, pa zbog toga odgađaju postupanje, u skladu sa zakonskim rokovima, lako je uočiti da postoji potreba da se pravno opišu i navedu izvori opisa lica koja se Krivičnim zakonikom Republike Srbije (u daljem tekstu: KZ) označavaju kao učinioci krivičnih dela protiv VS.

U ovom istraživanju je istražen problem određenja lica koja su u KZ određena kao učinioci krivičnih dela protiv VS. Istraživanje je izvedeno uz primenu naučnih metoda. Korišćenjem metode analize sadržaja Krivičnog zakonika¹, Zakona o Vojsci Srbije² i ostalih propisa koji su navedeni u pregledu korišćene literature, određena su lica koja se određuju kao učinioci krivičnih dela protiv VS. U kvantitativnu analizu sadržaja uključeno je prebrojavanje pojmova koji su sadržani u odredbama KZ, kako bi se jasno utvrdilo gde, koliko i u kom kontekstu se određena lica navode. Kvalitativna analiza sadržaja pomenutih dokumenata je obuhvatila i detaljnu analizu teksta kako bi se razumeli značenje i kontekst i interpretirao sadržaj dokumenata u vezi sa određenjem lica koja su bila predmet istraživanja.

Analizom svih prikupljenih podataka o licima i njihovom određenju utvrđeni su zaključci koji su predstavljeni u radu.

1 Krivični zakonik – KZ, *Sl. glasnik RS* 85/05, 88/05 – ispr., 107/05 – ispr., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 i 35/19.

2 Zakon o Vojsci Srbije – ZoVS, *Sl. glasnik RS* 116/07, 88/09, 101/10 – dr. zakon, 10/15, 88/15 – odluka US, 36/18, 94/19 i 74/21 – odluka US.

2. ODREĐENJE LICA KOJA SE PREPOZNAJU KAO UČINIOCI KRIVIČNIH DELA PROTIV VOJSKE SRBIJE

U u glavi 35. KZ, predviđeno je 36 krivičnih dela protiv VS, i to od člana 394. do 430, osim člana 405, koji se odnosi na oslobođenje od kazne za dela iz čl. 400. do 404. U tim članovima KZ, kao lica koja mogu biti učinioci krivičnih dela protiv VS, određeno je više kategorija lica.

Da bi se utvrdilo koji profesionalni pripadnici VS se određuju kao učinioci krivičnih dela protiv VS, korišćena je analiza sadržaja KZ i došlo se do rezultata prikazanih u tabeli (tabela 1).

Tabela 1. Profesionalni pripadnici i druga lica bićem krivičnog dela u KZ određena kao učinioci krivičnih dela protiv VS

Profesionalni pripadnik VS	Bićem krivičnog dela lice određeno kao	Član KZ																Ukupno navoda											
		398.	399.	400.	401.	402.	403.	404.	405.	406.	407.	408.	409.	410.	411.	412.	418.		421.	422.	423.	424.	425.	426.	427.	428.	429.	430.	
Vojno lice	Učinitelj		4	1	2			1		1		1		1		1	2				2								15
	Drugo	1			1	1	1	4						1										1		1		11	
Vojni starešina	Učinitelj				1				1				1								1		1					5	
	Drugo										1	1																2	
Potčinjeni	Učinitelj																									1	1		
	Drugo								2														1			1	4		
Službeno lice koje vrši službu na granici	Učinitelj										1																	1	
Rukovalac skladišta	Učinitelj														1													1	
Građanin Srbije	Učinitelj																	1	2									3	
Komandant ratnog broda	Učinitelj																					1						1	
	Drugo																					1						1	
Član posade ratnog broda	Učinitelj																					1						1	
	Drugo																					1						1	
Član posade vojnog vazduhoplova	Učinitelj																					1						1	

Za lica koja se pojavljuju kao učinioci krivičnih dela protiv VS koja mogu izvršiti lica i koja nemaju posebna obeležja koja bi ih razlikovala od bilo kojeg drugog građanina nije traženo određenje u propisima, osim za građanina Republike Srbije (čl. 423. i 424. KZ). S druge strane, za učinioce krivičnih dela sa „blanketnim karakterom“, čija su bitna obeležja izražena kao kršenje određenih pravila ponašanja kojima se uređuju odnosi u vojsci kao što je – potčinjeni (čl. 430. KZ) prepoznati

su i istraženi. Osim toga, prepoznate su kategorije: službeno lice koje vrši službu na granici (čl. 408. KZ), komandant ratnog broda, član posade ratnog broda i vojnog vazduhoplova (čl. 426. KZ) i rukovalac skladišta (čl. 412. KZ).

Rezultat analize sadržaja KZ je da su kao učinioци krivičnih dela protiv VS određeni: 1) vojno lice, 2) vojni starešina, 3) potčinjeni, 4) službeno lice koje vrši službu na granici, 5) rukovalac skladišta, 6) građanin Srbije, 7) komandir ratnog broda, 8) član posade ratnog broda i 9) član posade vojnog vazduhoplova.

Za svako lice koje je prepoznato kao učinilac istraženi su zakoni i propisi VS i navedeno je gde i kako su određeni.

2.1. Vojno lice

Za većinu predviđenih krivičnih dela protiv VS određeno je da učinioци mogu biti vojna lica.

Krivična dela u kojima je učinilac *vojno lice* određena su u čl. 399, 400, 401, 405, 407, 409, 411, 418, 421. i 424. KZ i u ovih 10 krivičnih dela protiv VS vojno lice se 15 puta navodi kao učinilac.

Međutim, u krivičnim delima navedenim u čl. 398, 401, 402, 403, 404, 411, 427. i 429. KZ, u tih osam krivičnih dela vojno lice se navodi 11 puta, ali ne kao učinilac krivičnog dela, već kao lice u drugom svojstvu (tabela 1).

Tabela 2. Značenje izraza *vojno lice* u KZ

Krivični zakonik Republike Srbije				Zakon o Vojski Srbije		
Vojno lice	Profesionalni vojnik	Profesionalni oficir	↔	Profesionalna vojna lica (čl. 9. ZoVS)		Oficir u radnom odnosu na neodređeno vreme
		Profesionalni podoficir	↔			Oficir u radnom odnosu na određeno vreme
		Oficir po ugovoru	↔			Podoficir u radnom odnosu na neodređeno vreme
		Podoficir po ugovoru	↔			Podoficir u radnom odnosu na određeno vreme
		Vojnik po ugovoru	↔			Profesionalni vojnik
		Vojnik na odsluženju vojnog roka	↔		Vojnici na služenju vojnog roka	
		Student vojne akademije	→?		Kadeti vojnoškolskih ustanova	
		Učenik vojne škole	↔		Učenicima vojnoškolskih ustanova	
		Lice iz rezervnog sastava dok se kao vojni obveznik nalazi na vojnoj dužnosti	↔		Lica u rezervnom sastavu dok se nalaze na vojnoj dužnosti	
		Civilno lice koje vrši određenu vojnu dužnost	→?			
		←?		Lica na drugom stručnom osposobljavanju za oficire i podoficire		

Prema odredbi člana 112. KZ *vojnim licem* se smatra profesionalni vojnik (profesionalni oficir, profesionalni podoficir, oficir po ugovoru, podoficir po ugovoru i vojnik po ugovoru), vojnik na odsluženju vojnog roka, student Vojne akademije, učenik vojne škole, lice iz rezervnog sastava dok se kao vojni obveznik nalazi na vojnoj dužnosti i civilno lice koje vrši određenu vojnu dužnost (tabela 2)

Lica koja su navedena u KZ imaju svoja određenja u ZoVS i drugim propisima Ministarstva odbrane i VS, donetim od ministra odbrane ili drugog nadležnog lica (tabela 2).

Upoređujući lica koja se smatraju *vojnim licem* u KZ i u ZoVS, pronalazi se da se slično određena lica navode u članu 7. pod nazivima: profesionalno vojno lice, vojnik na služenju vojnog roka i lice u rezervnom sastavu dok se nalazi na vojnoj dužnosti u VS, kao i učenik i kadet vojnoškolskih ustanova koji se školuje za vojne dužnosti.

Uočava se da se u ZoVS, u odnosu na KZ, lica drugačije imenuju, pa tako se umesto profesionalnog vojnika navodi kategorija profesionalno vojno lice; umesto student Vojne akademije – kadet vojnoškolske ustanove, umesto vojnik na odsluženju vojnog roka – vojnik na služenju vojnog roka.

U daljem tekstu biće predstavljeni rezultati i diskusija analize sadržaja KZ, ZoVS i ostalih podzakonskih akata VS kojima se uređuje istraživana materija.

2.1.1. Profesionalni vojnik

Vojno lice za koje KZ smatra da je *profesionalni vojnik*, u članu 8. ZoVS podudara se sa licem koje se tu imenuje kao *profesionalno vojno lice*.

U KZ se smatra da su *profesionalni vojnici*: profesionalni oficir, profesionalni podoficir, oficir po ugovoru, podoficir po ugovoru i vojnik po ugovoru. Za ta lica se u ZoVS mogu pronaći lica koja bi odgovarala tom opisu iako se nazivi neznatno razlikuju.

Tako se lica koja su u KZ određena kao *profesionalni oficir* i *oficir po ugovoru* mogu prepoznati u članu 8. ZoVS kao *oficiri u radnom odnosu na neodređeno i određeno vreme*, visokog obrazovanja i osposobljeni za obavljanje vojnih dužnosti.

Lica koja su KZ određena kao *profesionalni podoficir* i *podoficir po ugovoru* u članu 8. ZoVS mogu se prepoznati kao *podoficiri u radnom odnosu na neodređeno i određeno vreme*, koji imaju najmanje srednje obrazovanje i osposobljeni su za obavljanje vojnih dužnosti.

Lice koje je u KZ određeno kao *vojnik po ugovoru*, u članu 8. ZoVS može se prepoznati kao *profesionalni vojnik*, koji ima najmanje osnovno obrazovanje, koji je odslužio vojni rok pod oružjem ili je na drugi način vojno obučen i koji je u radnom odnosu na određeno vreme radi obavljanja vojnih dužnosti (čl. 9. ZoVS). Ovde se uočava podudaranje pojmova *profesionalni vojnik* u KZ i u ZoVS.

U KZ se smatra da je *profesionalni vojnik* lice koje je *oficir* (profesionalni i po ugovoru), *podoficir* (profesionalni i po ugovoru) ili *vojnik po ugovoru*. U ZoVS je određeno da je *profesionalni vojnik* jedan od nekoliko *profesionalnih vojnih lica* (ostali su oficiri i podoficir u radnom odnosu na neodređeno i određeno vreme).

Ovde treba napomenuti da su podoficiri i svršeni učenici Srednje stručne vojne škole „1300 kaplara“, koji su se, u skladu sa Zakonom o vojnom obrazovanju, školovali radi prijema u profesionalnu vojnu službu. U praksi krivičnih sudova ta terminološka neusklađenost bi mogla da stvori probleme. Na primer, zbog neusklađenosti pojmova u pomenutim propisima moglo bi da se dogodi da tužilac vodi postupak protiv lica koje u VS obavlja dužnost profesionalnog vojnog lica – podoficira u radnom odnosu na određeno vreme, pri čemu on mora navesti da je on vojno lice – profesionalni vojnik – podoficir po ugovoru. Pošto je on potpisao ugovor u kome je to lice: profesionalno vojno lice – podoficir u radnom odnosu na određeno vreme, to lice ne ispunjava zakonski uslov jer on nije *profesionalni vojnik* prema ZoVS.

Zbog toga bi, terminološkim usaglašavanjem, trebalo izmeniti jedan ili oba zakona jer bi u suprotnom samo *profesionalni vojnici* koji su potpisali ugovor prema ZoVS mogli odgovarati za krivična dela protiv VS u kojima su učinioci određeni kao *vojna lica*. Bez obzira na sličnost naziva, jedino *profesionalni vojnik* je pojmovno u aktima Ministarstva odbrane i VS određen kao *profesionalni vojnik*. *Oficiri i podoficiri* ne ispunjavaju uslov da su *profesionalni vojnici* zato što su oni jedna od potkategorija pojma *profesionalnih vojnih lica*. U praksi sudova do sada nije uočen slučaj koji bi potvrdio taj scenario, ali bi, bez obzira na to, bilo dobro terminološki usaglasiti zakone.

2.1.2. Vojnik na odsluženju vojnog roka

Lice koje se u KZ (čl. 112) određuje kao *vojno lice – profesionalni vojnik – vojnik na odsluženju vojnog roka*, u ZoVS (čl. 7) određeno je kao *vojno lice – profesionalno vojno lice – vojnik na služenju vojnog roka*. Za isto lice se u ZoVS, ali i u Zakonu o vojnoj, radnoj i materijalnoj obavezi³, koristi i izraz *vojni obveznik*, odnosno *lice koje se javilo za dobrovoljno služenje vojnog roka*. Status vojnih obveznika regulisan je članom 4. Zakona o vojnoj, radnoj i materijalnoj obavezi, kojim se definiše položaj lica koja su obuhvaćena vojnom obavezom i uređuju prava, odnosi i obaveze lica u vezi sa izvršenjem vojne obaveze.

U kategoriju *vojnika na odsluženju vojnog roka* iz KZ svrstava se i lice koje je u ZoVS određeno kao *lice na drugom stručnom osposobljavanju za oficira i podoficira* (čl. 7), čime se isključuje prenošenje svojstva vojnog lica na lica u civilnoj službi i obuhvataju ne samo lica na dobrovoljnom služenju vojnog roka, već i lica na dobrovoljnom služenju vojnog roka koja su izabrana za vojno stručno osposobljavanje za rezervne oficire⁴ i koji su prema ovoj normativi obuhvaćeni pojmom vojnika na služenju dobrovoljnog služenja vojnog roka sa oružjem.

Članom 4. stav 1. tačka 2) Zakona o vojnoj, radnoj i materijalnoj obavezi određeno je da je vojni obveznik „vojnika na služenju vojnog roka sa oružjem ili bez oružja i vojnika koji dobrovoljno služi vojni rok sa oružjem“. Taj stav je izmenjen 2010. godine⁵, kada je, iz razloga funkcionalnih i organizacionih promena u VS

3 Zakon o vojnoj, radnoj i materijalnoj obavezi, *Sl. glasnik RS* 88/09, 95/10 i 36/18.

4 „Regrut koji ima visoku školsku spremu može biti izabran za slušaoca kursa za rezervne oficire.“ Zakon o vojnoj, radnoj i materijalnoj obavezi, čl. 30. st. 1.

5 Zakon o vojnoj, radnoj i materijalnoj obavezi, *Sl. glasnik RS* 95/10.

i ustrojavanja profesionalne vojske, usvojena Odluka o obustavi obaveze služenja vojnog roka⁶ kojom se služenje vojnog roka obavlja po principu dobrovoljnosti.

U stavu 3. člana 4. navodi se da „regrut postaje vojnik na služenju vojnog roka sa oružjem ili bez oružja danom stupanja u Vojsku Srbije i postaje vojno lice, a prestaje da bude vojno lice danom otpusta ili prekida služenja vojnog roka“ – iz čega se može zaključiti da ne postoji razlika u položaju lica koja su na služenju vojnog roka sa oružjem ili bez oružja. U stavu 4. istog člana na isti način se reguliše položaj lica koja su se javila na dobrovoljno služenje vojnog roka sa oružjem.

Imajući u vidu da, prema trenutno važećoj normativi, ne postoji mogućnost dobrovoljnog javljanja za služenje vojnog roka bez oružja, na služenje vojnog roka mogu biti upućena jedino lica koja su se dobrovoljno javila za služenje vojnog roka sa oružjem.

Važno je zapažanje da postoji određenje lica na stručnom osposobljavanju za prijem u profesionalnu vojnu službu u svojstvu oficira, nakon završenog školovanja u građanstvu. Svojstva tih lica određena su Pravilnikom o vojnostručnom osposobljavanju za rezervne oficire Vojske Srbije i vojnom osposobljavanju za lica koja su kandidati za prijem u profesionalnu vojnu službu.⁷ To nisu lica na dobrovoljnom služenju vojnog roka, ali im se, na osnovu člana 7. stava 2. ZoVS, priznaje svojstvo vojnog lica dok su na vojnostručnom osposobljavanju.

2.1.3. Student vojne akademije

Učiniac krivičnog dela kojeg KZ naziva vojnim licem – *student vojne akademije* lako bi se mogao poistovetiti sa licem koje se u ZoVS naziva *kadetom vojnoškolske ustanove* koji se školuje za vojne dužnosti i koji se u pogledu prava i obaveza smatra vojnim licem.

Međutim, student i kadet nisu ista kategorija lica iako se u oba zakona smatraju *vojnim licima*. U članu 52. Zakona o vojnom obrazovanju⁸ prepoznaju se dve kategorije lica koja upisuju osnovne i integrisane akademske studije, a to su kadeti i studenti. *Kadet* je lice koje je upisalo Vojnu akademiju ili Medicinski fakultet Vojnomedicinske akademije, finansirano je iz budžeta Republike Srbije i školuje se radi prijema u profesionalnu vojnu službu. *Student* je lice iz građanstva koje se školuje u svojstvu samofinansirajućeg studenta za sopstvene potrebe i čije studije ne obuhvataju isti program praktičnih oblika nastave, odnosno deo studija koje se odnose na vojnostručno osposobljavanje.

Uz osnovne akademske studije u vojnim visokoškolskim ustanovama realizuju se master, specijalističke i doktorske akademske studije i na njih se, prema članu 53. Zakona o vojnom obrazovanju, upućuju lica koja su profesionalni pripadnici VS i državni službenici, koji se finansiraju iz budžeta Republike Srbije i koja upisom stiču status *studenta*. Takvo normativno rešenje postoji zbog toga što je predviđen viši spektar mogućnosti za upućivanje na dodatna školovanja i usavršavanja profesionalnih pripadnika VS i Ministarstva odbrane. Ne postoje prepreke da lica iz građanstva

6 Odluka o obustavi obaveze služenja vojnog roka, *Sl. glasnik RS* 95/10.

7 *Sl. vojni list* 14/19 i 28/20.

8 *Sl. glasnik RS* 36/18.

upišu studije drugog ili trećeg nivoa u svojstvu samofinansirajućeg studenta ukoliko ispunjavaju uslove za upis.

Iz ovog nalaza može se zaključiti da, iako terminološki različita, lica koja imaju status *kadeta* u vojnoobrazovnoj ustanovi i smatraju se vojnim licem prema ZoVS, pojmovno se mogu potpuno poistovetiti sa *studentom vojne akademije* koji je određen u KZ. Ta okolnost bi mogla imati pravno problematične implikacije ukoliko bi za učinioca bio određen kadet Medicinskog fakulteta Vojnomedicinske akademije, zato što to lice nije ni student niti je na Vojnoj akademiji.

U skladu sa takvim određenjem krivično gonjenje lica sa statusom studenta doktorskih ili specijalističkih studija Medicinskog fakulteta Vojnomedicinske akademije može da se pokaže problematično.

Takođe, u skladu sa novim pravcima razvoja međuinstitucionalne saradnje, Vojna akademija školuje lica za potrebe Ministarstva unutrašnjih poslova, te je upitno da li će se ta lica podvesti pod kategoriju „studenta“ ili „kadeta“. Ta lica su u statusu *vojnog lica* prema članu 7. ZoVS jer se ubrajaju u *lica na drugom stručnom osposobljavanju za oficire* koja ipak nisu navedena u KZ.

Iako se u praksi mogu javiti nesaglasje i terminološko razmimoilaženje, pa se čak može reći da je „kadet“ interni pojam VS dok je „student“ eksterni naziv kadeta vojnoškolske ustanove, terminološka neusklađenost može se na kraju sagledati i rešiti uvidom u dozvolu za rad Vojne akademije iz 2009. godine. Naime, ta se ustanova u skladu sa standardima za akreditaciju visokoškolskih ustanova, konkretno Pravilnikom o standardima i postupku za akreditaciju studijskih programa⁹, akredituje kao visokoobrazovna ustanova. U skladu sa dozvolom za rad iz 2009. godine,¹⁰ Vojna akademija je počela sa radom radi ostvarivanja osnovnih, master i doktorskih akademskih studija i odobreno joj je da izvodi određene studijske programe. U dozvoli za rad je definisano koliko studenata može biti upisano na kom studijskom programu, te se ukrštanjem raznih propisa može izvesti zaključak da je, u civilnom zakonodavstvu, u kome se primenjuju odredbe KZ, kadet u stvari sinonim za studenta, dok se konkretan pojam kadet može koristiti samo u svetlu primene ZoVS, Zakona o odbrani, Zakona o vojnom obrazovanju i njihovih podzakonskih akata, ali ukoliko bi došlo do izvršenja jednog od krivičnih dela spomenutih u ovom radu, tumačenjem pojma student kroz prizmu pomenutih propisa nesporno bi se utvrdilo da je reč samo o sinonimima, te da ne postoji mogućnost da kadet pokuša da izbegne posledice svojih dela predstavljanjem terminološke neusklađenosti pravnom prazninom.

2.1.4. Učenik vojne škole

Učinioc krivičnog dela koga KZ prepoznaje kao *vojno lice – učenik vojne škole*, prema članu 7. ZoVS, može se poistovetiti sa: *učenikom vojnoškolske ustanove* koji se školuje za vojne dužnosti i koji se u pogledu prava i obaveza smatra vojnim licem. Učenik je, prema članu 46. Zakona o vojnom obrazovanju, lice koje ima osnovno ob-

9 Sl. glasnik RS 13/19, 1/21, 19/21 i 51/23.

10 Ministarstvo prosvete Republike Srbije, Dozvola za rad br. 612-00-00894/2009-4 od 7. decembra 2009.

razovanje, upisalo je i pohađa srednju vojnu školu. Dakle, u određenju tog lica kao učinioca krivičnog dela protiv VS zakoni su usaglašeni, ali donekle i nedorečeni.

Naime, problem primene KZ na tu kategoriju lica javlja se pre svega u određenosti krivičnih dela koja ta lica mogu učiniti. Ako uzmemo da se u skladu sa članom 7. ZoVS vojnim licima smatraju, između ostalih, i učenici vojnoškolske ustanove koji se školuju za vojne dužnosti, dolazimo do kategorije maloletnog lica, odnosno učenika Srednje stručne vojne škole „1300 kaplara“ ili Vojne gimnazije, koje je navršilo 14 godina života, ali se može dogoditi da u trenutku izvršenja krivičnog dela nema navršenih 18 godina života te spada u kategoriju maloletnika. Takvim redosledom stvari dolazimo do primene odredaba Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica.¹¹

Ugovor kojim ta maloletna lica stiču status učenika vojne škole, odnosno vojnog lica, ne potpisuju sami već ga zajedno potpisuju roditelj ili staratelj i učenik kao maloletno lice. Opštim posmatranjem tog problema stiče se utisak da zbog navedenih pravnih činjenica ne bi trebalo da maloletni učenik spada u kategoriju vojnih lica zbog prava i obaveza iz službe.

Još jedan problem koji se može javiti u izjednačavanju pojma vojno lice sa učenicom srednje vojne škole, uključujući diskusiju da li protiv lica voditi postupak kao da je vojno lice ili civilno lice, jeste i činjenica da status lica na školovanju prestaje pod određenim uslovima pa, između ostalog, i ispisivanjem iz škole, isključenjem iz škole, pravnosnažnom presudom za krivično delo koje, prema posebnim propisima, predstavlja smetnju za prijem u profesionalnu vojnu službu ili povlači gubitak službe u VS; upućivanjem na izdržavanje kazne zatvora duže od dva meseca izrečene za krivično delo i zbog drugih slučajeva. Može se zaključiti da će od trenutka pokretanja krivičnog postupka zbog postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično delo protiv VS zavisiti i terminološko određivanje lica.

2.1.5. Lice iz rezervnog sastava dok se kao vojni obveznik nalazi na vojnoj dužnosti

Učinioc krivičnog dela koga KZ prepoznaje kao *lice iz rezervnog sastava dok se kao vojni obveznik nalazi na vojnoj dužnosti*, prema članu 7. ZoVS, može se poistovetiti sa *licem u rezervnom sastavu dok se nalazi na vojnoj dužnosti u Vojski Srbije* i koje se u pogledu prava i obaveza smatra vojnim licem.

Prema Zakonu o vojnoj, radnoj i materijalnoj obavezi, nakon regulisanja vojne obaveze (izvršenjem civilne službe, služenjem vojnog roka sa oružjem ili bez oružja, odnosno dobrovoljnim služenjem vojnog roka sa oružjem), lice se uvodi u rezervni sastav VS (odnosno u rezervni sastav civilne zaštite, ukoliko je lice vojnu obavezu izvršilo vršenjem civilne službe) i dobija svoj raspored u skladu sa planovima teritorijalnog organa u čijoj evidenciji se nalazi. Status lica iz rezervnog sastava u vezi sa ispunjavanjem vojne obaveze (na primer, dok je pozvano na vojnu vežbu), regulisan je stavom 7. člana 4. tog zakona, gde je određeno da „lice u rezervnom sastavu postaje vojno lice danom javljanja na dužnost u Vojsku Srbije, a gubi status vojnog lica danom otpusta iz Vojske Srbije“.

11 *Sl. glasnik RS 85/05.*

2.1.6. *Civilno lice koje vrši određenu vojnu dužnost*

U ZoVS ne postoje odredbe koje bi direktno mogle da se odnose na kategoriju „civilno lice koje vrši određenu vojnu dužnost“. Civilna lica su, prema članu 6. ZoVS, određena kao pripadnici VS, zajedno sa vojnim licima, ali kao dve odvojene kategorije lica. Civilna lica na službi u VS su vojni službenici i vojni nameštenici. Vojni službenik je lice čije se radno mesto sastoji od poslova iz nadležnosti VS ili s njima povezanih opštih pravnih, informatičkih, materijalno-finansijskih, računovodstvenih i administrativnih poslova, dok je vojni nameštenik lice čije se radno mesto sastoji od pratećih pomoćno-tehničkih poslova u VS (čl. 10. ZoVS).

Civilna lica, kao lica koja nemaju čin, u skladu sa članom 21. ZoVS i tačkom 8. Pravila službe Vojske Srbije, mogu se izuzetno postaviti da obavljaju dužnost starešine i tada imaju zvanje prema dužnosti koju obavljaju. To znači da civilna lica mogu obavljati dužnosti načelnika, direktora ili upravnika.

Osim vršenja dužnosti starešine, civilno lice može da vrši i dužnost organa unutrašnje službe. U okviru unutrašnje službe, osim profesionalnih vojnih lica, za dežurne se u jedinicama i ustanovama određuju i civilna lica. Prema tački 98. Pravila službe¹², unutrašnju službu vrše svi pripadnici VS, a prema tački 99. stav 4, za tu službu se određuju i civilna lica. U tački 102. stav 4. civilna lica na službi u VS imaju isti položaj kao i profesionalna vojna lica dok dežuraju.

2.1.7. *Lica na drugom stručnom osposobljavanju za oficire i podoficire*

Lica na drugom stručnom osposobljavanju za oficire i podoficire određena su kao *vojna lica* u ZoVS, međutim, u KZ se ne određuju kao *vojna lica* ili kao bilo kakva druga lica koja mogu biti učinioi krivičnih dela protiv VS. Ta anomalija to lice svejedno ne oslobađa odgovornosti jer se kao oficir, podoficir, profesionalni vojnik, kadet, student ili učenik i dalje svrstava u jednu od kategorija *vojnog lica* prema KZ.

2.2. *Vojni starešina*

Krivična dela u kojima je učinilac *vojni starešina* određena su čl. 401, 406, 410, 425. i 427. KZ. U vezi sa tih pet krivičnih dela protiv VS vojni starešina je pet puta naveden kao učinilac. Osim toga, u jednom krivičnom delu navedenom u članu 409. KZ, jednom se navodi ali ne kao učinilac krivičnog dela već kao lice u drugom svojstvu (tabela 1).

Svojstvo *vojnog starešine* „može imati svako vojno lice ako se nalazi na takvoj dužnosti ili položaju da s obzirom na svoju dužnost i položaj, može učiniti delo u pogledu svih njegovih bitnih obeležja koja su istaknuta u zakonskom opisu dela kod koga učinilac može biti samo vojni starešina“.

Za razliku od vojnog lica, *vojni starešina* je određenija kategorija lica. U široj javnosti, pa čak i među profesionalnim vojnim licima, taj pojam se poistovećuje sa licima koja su u činu oficira i podoficira. Prema članu 21. ZoVS: „Dužnost starešine

12 Generalštab Vojske Srbije, Pravilo službe Vojske Srbije, VK PRS br. 2–3 od 18. decembra 2015. (posebno izdanje).

u Vojsci Srbije vrši vojno lice koje ima čin. Izuzetno od stava 1. ovog člana, dužnost starešine može vršiti i lice koje nema čin, s tim da to lice ima odgovarajuće obrazovanje za dužnost koju vrši.“ Dakle, vojna lica su i profesionalna vojna lica (oficiri, podoficiri i profesionalni vojnici), ona imaju činove (u rasponu od generala do razvodnika, u skladu sa čl. 22. ZoVS) i mogu vršiti i vojnu dužnost starešine.

Odredba tačke 8. Pravila službe Vojske Srbije to bliže određuje: „Dužnost starešine u Vojsci Srbije obavlja vojno lice koje ima čin. Starešina jedinice, zaključno sa četom i njoj ravnim jedinicama, je *komandir*. Starešina jedinice ranga bataljona, njemu ravnim i višim je *komandant*. Izuzetno, dužnost starešine može obavljati i lice koje nema čin. To lice ima zvanje prema dužnosti koju obavlja. Starešina ustanove je *načelnik*, *direktor* ili *upravnik*. Nazivi dužnosti *ostalih lica u jedinici ili ustanovi* određuju se formacijom i sistematizacijom.“

Dakle, *vojne starešine* prema KZ, odnosno samo *starešine* prema ZoVS, mogu biti i profesionalna vojna lica (oficiri, podoficiri i profesionalni vojnici) i civilna lica, imajući u vidu da svojstvo starešine proizilazi iz činjenice da su oni lica koja su postavljena na dužnost koja je označena kao starešinska.

2.3. Potčinjeni

Krivično delo u kojem je učinilac *potčinjeni* određeno je članom 430. KZ. U vezi sa tim krivičnim delom protiv VS jednom je naveden kao učinilac. Osim toga, u krivičnim delima navedenim u čl. 406, 427. i 430. KZ, četiri puta je u ta tri krivična dela naveden kao lice u drugom svojstvu (tabela 1).

Pošto u KZ nije određeno koje lice se smatra potčinjenim, bliže određenje je dato u članu 20. ZoVS, u kojem se navodi da, prema odnosu u službi, pripadnici VS mogu biti pretpostavljeni i potčinjeni. Pretpostavljeni je lice koje na osnovu zakona ili drugog propisa komanduje, odnosno rukovodi organizacionim delom. Potpunije određenje *pretpostavljenog* lica dato je u tački 9. Pravila službe Vojske Srbije, gde je navedeno da se pretpostavljenima, bez obzira na čin, smataju: 1) komandant garnizona (garnizonskog mesta) – svim licima na službi u jedinicama odnosno ustanovama u pogledu opšteg reda i službe u garnizonu (garnizonskom mestu); 2) komandant kasarne – baze ili drugog vojnog objekta – svim licima na službi u jedinicama i ustanovama u kasarni – bazi ili drugom vojnom objektu u pogledu opšteg reda i službe; 3) komandant broda (komandir plovnog sredstva) – svim licima dok se nalaze na brodu ili plovnom sredstvu u pogledu opšteg reda, discipline, službe, bezbednosti broda ili plovnog sredstva i sigurnosti plovidbe; 4) komandant zgrade – svim licima na službi u zgradi u pogledu opšteg reda i discipline; 5) vođa vazduhoplova – svim licima dok se prevoze vazduhoplovom u pogledu bezbednosti ljudstva i vazduhoplova; 6) starešina vojne zdravstvene ustanove (bolnice, ambulante i sl.) – svim licima dok se nalaze na lečenju i oporavku u pogledu opšteg reda i službe u zdravstvenoj ustanovi; 7) nastavnici (vojna i civilna lica) – učenicima, kadetima vojnoškolskih ustanova koji se školuju za vojne dužnosti, licima na drugom stručnom osposobljavanju za oficire i podoficire i svim profesionalnim pripadnicima VS na školovanju i usavršavanju, bez obzira na čin i zvanje, u pogledu reda i discipline na času.

Važnost određenja pretpostavljenog bitna je zato što se u tački 9. Pravila službe Vojske Srbije *potčinjenim* licima smatraju sva ostala lica u komandi, jedinici, upravi odnosno ustanovi u odnosu na lica koja se smatraju *pretpostavljenima*.

Da se kao učinilac krivičnog dela može javiti *potčinjeni*, određeno je članom 430. KZ, i to samo ako se nalazi u odnosu potčinjenosti prema licu koje je izdalo naređenje. Odnosno, potčinjeni će u skladu sa odredbama KZ biti učinilac krivičnog dela protiv VS samo ukoliko se za izvršeno krivično delo može izreći pet godina zatvora ili teža kazna, ali pod uslovom da je potčinjeni znao da izvršenje naređenja predstavlja krivično delo. Samim tim, potčinjeni samo uslovno može biti učinilac krivičnog dela. Ako se prihvati teorija da je predsednik države vrhovni komandant VS, onda je kategorija „potčinjeni“ sveobuhvatna i može predstavljati sva ranije nabrojana lica bilo da su u statusu vojnog lica, službenog lica ili vojnog starešine, te je svaki pretpostavljeni starešina usled primene principa subordinacije ujedno i potčinjeni, što može biti i jedan od presudnih razloga za oslobođenje od odgovornosti za učinjeno krivično delo protiv VS.

2.4. Službeno lice koje vrši službu na granici

Krivično delo u kojem je učinilac *službeno lice koje vrši službu na granici* određeno je članom 408. KZ. U vezi sa tim krivičnim delom protiv VS jednom je navedeno kao učinilac (tabela 1).

Službena lica koja vrše službu na granici od 26. januara 2007. godine jesu pripadnici Granične policije Ministarstva unutrašnjih poslova.¹³ Povremena angažovanja jedinica VS u graničnom pojasu Republike Srbije, na primer, u takozvanoj migrantskoj krizi od 2015. godine, ne spadaju u kategoriju službe na granici jer ona više ne postoji u Zakonu o Vojsci Srbije. Aktivnosti koje izvodi VS uz administrativnu liniju prema Autonomnoj Pokrajini Kosovo i Metohija takođe ne spadaju u službu na granici i regulisane su posebnim aktima.

2.5. Rukovalac skladišta

Krivično delo u kojem je učinilac *rukovalac skladišta* određeno je članom 412. KZ. U vezi sa tim krivičnim delom protiv VS jednom je naveden kao učinilac (tabela 1).

Određenje dužnosti rukovaoca skladišta nalazi se u članu 55. Pravilnika o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji formacijskih mesta u Vojsci Srbije, gde je propisano: „Uputstvom za unutrašnju organizaciju i rad se definišu poslovi za formacijska mesta profesionalnih pripadnika Vojske Srbije po mirnodopskoj formaciji, bez formacijskih mesta profesionalnih vojnika.“ Za dužnosti ostalih lica Pravilo službe Vojske Srbije i Pravilnik o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji formacijskih mesta u Vojsci Srbije propisuju da se određuju formacijom i sistematizacijom, odnosno Uputstvom za unutrašnju organizaciju i rad, a u njih se ubraja i rukovalac skladišta.

13 Tanjug, MUP preuzeo obezbeđenje granice od Vojske, Mondo, 1. februar 2007, <https://mondo.rs/Info/Srbija/a49150/MUP-preuzeo-obezbedjenje-granice-od-Vojske.html>.

Ostale slične dužnosti izvršilaca su: administrator, arhivar, veterinar, vozač, vrtlar, instruktor, laborant, manipulant, nastavnik, protivpožarac, referent, rukovalac, saradnik, strelac, tehnički sekretar, čuvar i druge.

2.6. *Građanin Republike Srbije*

Krivična dela protiv VS u kojima je učinilac *građanin Republike Srbije* određena su čl. 422. i 423. KZ. U vezi sa tim krivičnim delima triput je naveden kao učinilac (tabela 1).

Već u članu 1. Zakona o državljanstvu Republike Srbije¹⁴ određeno je da je građanin Republike Srbije lice koje ima državljanstvo Republike Srbije. S tim u vezi, ukoliko se javi problem prilikom jasnog određenja učinioa krivičnog dela protiv VS u ranije nabrojane kategorije koje mogu izazvati polemiku zbog terminološke neusklađenosti, takvo lice se uvek, u krajnjem slučaju, može podvesti pod građanina Republike Srbije kako se ne bi izbegla odgovornost za učinjeno krivično delo.

2.7. *Komandant ratnog broda, član posade ratnog broda i član posade vojnog vazduhoplova*

Krivično delo u kojem su učinioi *komandant ratnog broda, član posade ratnog broda i član posade vojnog vazduhoplova* određeno je članom 426. KZ. U vezi sa tim krivičnim delom protiv VS ta tri lica su po jednom navedena kao učinioi. Osim toga, u istom krivičnom delu *komandant ratnog broda i član posade ratnog broda* su po jednom navedeni kao lice u drugom svojstvu (tabela 1).

Kao učinilac krivičnog dela u članu 426. KZ određeni su komandant i članovi posade ratnog broda. U ZoVS lice koje bi se moglo podvesti pod tu kategoriju ne postoji zato što je prestankom Državne zajednice Srbije i Crne Gore prestala da postoji Ratna mornarica u kojoj su zakonom bili određeni ratni brodovi koji su se nalazili na Jadranskom moru u teritorijalnim vodama Crne Gore. Zbog izmenjenih okolnosti na unutrašnjim plovnim putevima u Republici Srbiji, Pravilom o brodskoj službi iz 2010. godine¹⁵, već u članu 1, određeno je da je *vojni brod* Republike Srbije plovni objekat koji vije zastavu rečnih jedinica VS i ima formacijom predviđenu vojnu posadu koja je pod komandom vojnog lica.

Iz toga se može zaključiti da u VS ne postoje ratni brodovi i da u skladu sa tim odredbu KZ treba usaglasiti tako da umesto *ratni* bude *vojni brod* ili primenjivati ostale članove KZ koji se odnose na odbijanje naređenja ili nesavesno vršenje službe.

Određenje *člana posade vojnog vazduhoplova* je mnogo jasnije u Zakonu o vazdušnom saobraćaju Republike Srbije¹⁶ koji određuje da su vojni vazduhoplovi Republike Srbije vazduhoplovi koji su upisani u Registar vojnih vazduhoplova i koji

14 *Sl. glasnik RS* 135/04, 90/07 i 24/18.

15 Generalštab Vojske Srbije, Pravilo brodske službe, Direkcija za izdavačku i bibliotečko-informacionu delatnost, Vojnoizdavački zavod, Vojna štamparija, Vojna knjiga, knj. 1612, Beograd 2010.

16 Zakon o vazdušnom saobraćaju Republike Srbije, *Sl. glasnik RS* 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15 – dr. zakon, 83/18 i 9/20.

moгу da lete prema pravilima letenja koja vađe za opšti ili operativni vazdušni saobraćaj.¹⁷ Članovi posade civilnih, vojnih i ostalih državnih vazduhoplova su letačka posada, kabinska posada i dodatni članovi posade, čiji broj i sastav zavisi od tipa vazduhoplova, priručnika za upravljanje vazduhoplova, operativnog priručnika korisnika vazduhoplova i propisa Direktorata civilnog vazduhoplovstva Republike Srbije (član 5).

Članovima posade vojnog vazduhoplova se, i prema Pravilniku o letenju vojnih vazduhoplova Republike Srbije³², određuje da obavljaju određenu dužnost u okviru posade na za to propisanom mestu u vazduhoplovu, da su odgovorni vođi vojnog vazduhoplova i kada nije dozvoljeno letenje članu posade (član 25).

ZAKLJUČAK

Na samom početku osnovnih odredaba KZ jasno je naglašeno da se krivične sankcije mogu izricati samo licima koja je taj propis odredio i nijednom drugom ili slično nazvanom licu. Aktuelni normativni okvir VS nije usaglašen sa KZ u pojmovnim određenjima i može dovesti do različitih tumačenja i posledičnog pogrešnog davanja svojstava licima koja ih nemaju.

Tužiocima, sudijama, pravobraniteljima i drugim učesnicima u istražnim i sudskim postupcima uglavnom nisu upoznati sa aktuelnostima u propisima VS, što može dovesti do nesnalazanja u određenju naziva učinioca nekog od krivičnih dela. Loše imenovanje učinioca nekada dovodi do dugotrajnih i skupih krivičnih postupaka koji bi bili izbegnuti da je status učinioca na početku postupka bio jasno određen.

U KZ su imenovani sledeći učinioci krivičnih dela protiv VS: *vojno lice, vojni starešina, potčinjeni, službeno lice koje vrši službu na granici, rukovalac skladišta, građanin Srbije, komandant ratnog broda, član posade ratnog broda i član posade vojnog vazduhoplova*.

U propisima VS, počevši o ZoVS, pa i u ostalim dokumentima, pronađeni su sinonimi za sva nabrojana lica osim za jedno. Lice nazvano *službeno lice koje vrši službu na granici* to ne može da bude zbog toga što su nadležnosti graničnih poslova preneti na Graničnu policiju koja se nalazi u strukturi Ministarstva unutrašnjih poslova i samim tim bi to krivično delo i učinioca trebalo izmestiti iz tog poglavlja KZ.

Razlika u imenovanju se javlja i u slučaju *komandanta ratnog broda i člana posade ratnog broda*. U propisima VS i Republike Srbije propisano je da su ratni brodovi samo *vojni brodovi*. Pošto ta kategorija brodova više ne postoji u propisima, naziv tog broda bi trebalo uskladiti u propisima. Iako je nesporno na koje brodove se misli u KZ, treba da postoje jasne odrednice i treba razmotriti pojmovno uređenje prilikom neke od narednih izmena KZ.

Vojni starešina je lice čija je dužnost propisima VS određena kao dužnost *starešine*. Iako šira javnost dužnost starešine izjednačava sa licima kao što su oficiri i podoficiri, tu dužnost obavljaju i vojnici i civilna lica.

17 Pravilnik o letenju vojnih vazduhoplova Republike Srbije, *Sl. vojni list* 14/18.

Najznačajnije odstupanje je uočeno u bližem određenju *vojnih lica*. U KZ je određeno da je *vojno lice*: profesionalni vojnik (profesionalni oficir, profesionalni podoficir, oficir po ugovoru, podoficir po ugovoru i vojnik po ugovoru), vojnik na odsluženju vojnog roka, student Vojne akademije, učenik vojne škole, lice iz rezervnog sastava dok se kao vojni obveznik nalazi na vojnoj dužnosti i civilno lice koje vrši određenu vojnu dužnost.

U ZoVS se drugačije određuje pojam vojnih lica, te bi to trebalo uskladiti sa pojmovnikom KZ kojim bi se odredilo da su vojna lica: profesionalna vojna lica (oficir u radnom odnosu na neodređeno i određeno vreme, podoficir u radnom odnosu na neodređeno i određeno vreme i profesionalni vojnik), vojnik na služenju vojnog roka, kadeti i učenici vojnoškolskih ustanova i lica u rezervnom sastavu dok se nalaze na vojnoj dužnosti.

U propisima VS pod određenim okolnostima civilno lice se može naći na vojnoj dužnosti. Osim toga, u propisima VS određuje se status licima na drugom stručnom osposobljavanju za oficire i podoficire koja nisu određena u KZ.

Jednostavan predlog kojim bi se prevazišli problemi u tumačenjima jeste da se u KZ upotrebi samo naziv *vojna lica* zato što se u ZoV pojmovno određuje koja lica mogu da budu profesionalna vojna lica.

Predstavljeni rezultati mogu pomoći ovlašćenim licima kada imaju nedoumicu da odrede učinioce krivičnog dela protiv VS, a ubuduće bi bilo dobro i da se propisi terminološki usaglase.

LITERATURA

- Bugarški T. (2022). Serbia: Criminal Law of the Republic of Serbia. 157–204. *Criminal Legal Studies. European Challenges and Central European Responses in the Criminal Science of the 21st Century*, ed. E.Váradi-Csema. Miskolc–Budapest: Central European Academic Publishing. https://doi.org/10.54171/2022.evcs.cls_6.
- Jović M. (2013). Blanketna krivična dela. *Pravne teme*, 1(03), 68.
- Leštanin B. (2017). Saradnja Ministarstva unutrašnjih poslova i Međunarodnih snaga bezbednosti na Kosovu i Metohiji, sa posebnim osvrtom na Policijsku upravu Kraljevo. *NBP – Journal of Criminalistics and Law* 22(2), 63.
- Lutovac N., Pavlica J. (1980). *Krivična zaštita oružanih snaga SFRJ*. Beograd: Vojnoizdavački zavod.
- Milosavljević B. (2018). *Sistem bezbednosti Republike Srbije: ustavne dimenzije*. Beogradski centar za bezbednosnu politiku. Beograd: Unagraf. ISBN 978–86–6237–159–1
- Ministarstvo prosvete Republike Srbije (2009). Dozvola za rad br. 612–00–00894/2009–4 od 7. decembra 2009.
- Pajović M. (2012). Application of the content (of documents) analysis in study of archival material. *Vojno delo* 64(3), 402–417.
- Starčević S., Blagojević S. (2018). Migrantska kriza – angažovanje Vojske Srbije. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja* 37(2), 46.
- Stojanović Z. (2006). *Komentar Krivičnog zakonika*, 1. izdanje. Beograd: Službeni glasnik.
- Stojanović Z. (2013). Da li je Srbiji potrebna reforma krivičnog zakonodavstva? *CRIMEN – časopis za krivične nauke* 2, 119–143.

- Tanjug. MUP preuzeo obezbeđenje granice od Vojske. Mondo, 1. februar 2007. <https://mondo.rs/Info/Srbija/a49150/MUP-preuzeo-obezbedjenje-granice-od-Vojske.html>, poslednji pristup 2. januara 2023.
- Vukosav M. (2002). *Zbirka sudskih odluka*. Knjiga 3. Beograd. Krivični zakonik, *Sl. glasnik RS* 85/05, 88/05 – ispr, 107/05 – ispr, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 i 35/19.
- Zakon o državljanstvu Republike Srbije, *Sl. glasnik RS* 135/04, 90/07 i 24/18.
- Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, *Sl. glasnik RS* 85/05.
- Zakon o vazdušnom saobraćaju Republike Srbije, *Sl. glasnik RS* 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15 – dr. zakon, 83/18 i 9/20.
- Zakon o vazdušnom saobraćaju Republike Srbije, *Sl. glasnik RS* 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15 – dr. zakon, 83/18 i 9/20.
- Zakon o vojnoj, radnoj i materijalnoj obavezi, *Sl. glasnik RS* 88/09, 95/10 i 36/18.
- Zakon o vojnom obrazovanju, *Sl. glasnik RS* 36/2018.
- Zakon o Vojsci Srbije, *Sl. glasnik RS* 116/07, 88/09, 101/10 – dr. zakon, 10/15, 88/15 – odluka US, 36/18, 94/19 i 74/21 – odluka US.
- Pravilnik o letenju vojnih vazduhoplova Republike Srbije, *Sl. vojni list* 14/18.
- Pravilnik o standardima i postupku za akreditaciju studijskih programa, *Sl. glasnik RS* 13/19, 1/21, 19/21, 51/23.
- Pravilnik o vojnostručnom osposobljavanju za rezervne oficire Vojske Srbije i vojnom osposobljavanju za lica koja su kandidati za prijem u profesionalnu vojnu službu, *Sl. vojni list* 14/19 i 28/20.
- Odluka o obustavi obaveze služenja vojnog roka, *Sl. glasnik RS* 95/10.
- Generalštab Vojske Srbije (2012). Pravilo službe Vojske Srbije, VK PRS broj 2–3 od 18. decembra 2015. (posebno izdanje).
- Generalštab Vojske Srbije (2010). Pravilo brodske službe. Beograd: Direkcija za izdavačku i bibliotečko-informacionu delatnost, Vojnoizdavački zavod, Vojna štamparija, Vojna knjiga, knj. 1612.

Vinko Žnidaršič*

Stefan Milisavljević**

ANALYSIS OF CHARACTERISTICS OF PERPETRATORS
OF CRIMINAL OFFENSES AGAINST
THE SERBIAN ARMED FORCES AS DEFINED
BY THE CRIMINAL CODE***

SUMMARY

The Criminal Code of the Republic of Serbia recognizes individuals as perpetrators of offenses against the Serbian Armed Forces in a manner that, although linguistically similar to the way relationships are determined within the Serbian Armed Forces and the Ministry of Defense, fundamentally differs from the definitions provided by the Law of the Serbian Armed Forces. This may pose a challenge for authorized individuals leading criminal proceedings, as they often lack sufficient knowledge of the organization of the Serbian Armed Forces and struggle with its numerous regulations. The issue of legally defining individuals designated as perpetrators of criminal offenses by the Criminal Code is therefore explored through the method of content analysis and a comparison of regulations and broader scientific literature.

According to the Criminal Code of the Republic of Serbia, individuals designated as perpetrators of criminal offenses against the Serbian Armed Forces include: military personnel; military superiors; subordinates; officials performing border duties; warehouse manager; citizen of Serbia; commander of a warship; member of a warship's crew; and member of a military aircraft crew. Through further analysis of the content of the regulations of the Serbian Armed Forces, clear definitions are provided for individuals such as subordinates, warehouse managers, citizens of Serbia, and members of a military aircraft crew in all comparative laws and regulations. Minor terminological deviations arise in the definition of the concept of military personnel, while some other subjects are significantly differently defined in the mentioned regulations (such as military superiors, who are actually individuals with the functional duty of a superior; officials performing border duties, who, since 2007, fall under the jurisdiction of the Ministry of Internal Affairs and cannot commit criminal offenses against the Serbian Armed Forces; or the commander of a warship and a member of a warship's crew, who can only be found on a military vessel).

Key words: Criminal Code, Criminal offences against the Serbian Armed Forces, servicemen, Military officer superior, Subordinate

* Military Academy, University of Defense in Belgrade, vinko.znidarsic@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1449-0448>

** Sector for Human Resources in the Ministry of Defence, stefan.milisavljevic91@gmail.com

*** This paper was written as a part of the scientific research project funded by the Ministry of Defence, Republic of Serbia, *Defence system capability development management model*, number: VA-DH/1/22–24.